

מסורת הש"ס

(א) ברכות י: [במשנה]
דקם כל זה למשה
ועמיהו י: [במשנה]
(ב) [ש"ס מוס' ע"ז ג]
ד"ה היום, (ד) [במשנה]
פ"ג ט"ז, (ה) ס"א בן פז,
(ו) מנחות ע"א, [במשנה]
פ"ג ט"ז, (ז) מנחות ע"א,
(ח) [שע"ה לח' ט] ודף
(י) [בפסוק: למח']
(כ) ודף י"ג, (ל) [שע"ה לח' ט]
(מ) [לש"ה לח' ט] כס"א
לימא: שאינו נוהג אותו
כל השנה, (ס) [ש"ס מוס'
מנחות ע"א, ד"ה ויכריזן],

תורה אור השלם

- שמע ישראל יי
אלהינו יי אלהי:
- היה הדרים האלה
אשר אנכי מצוץ היום
על לבבך: דברים י:
3. ויקרא יעקב אל בניו
ויאמר האספו ואניקרא
לכם את אשר יקרא
אתכם בארצות הימים:
בראשית מט א

הגהות הב"ח

(א) נבאר להלן לה
משאל: (ב) רש"י ד"ה ולא
היו מפסיקין בין אחד
לואהבת ר"ל אין
מאריכין דבר להאריך
כ"ל ומכאן א"ע נמחק:

מוסף תוספות

א. וא"כ ליכא קבלת
מלכות כלל. מוס' ר"פ.

רבינו חננאל

פירוש צארי, יבש. ויכריזין
את שמע. קרימא לן רבי
יהודה דאמר לא שיהו
כורכין שמע ישראל עם
ואהבת את ה', אלא לעולם
מפסיקין הוין, אלא שלא
היו אומרים ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד,
ומאי כורכין דקתני ולא
היו מפסיקין דבריה אחר
בין שמע ישראל אחר
אלקין. ואנן מאי טעמא
אמר ליה, כי הא דדרש
ר' שמעון בן פזי, ויקרא
יעקב אל בניו, מלמד
שבשך לגלות הקץ לבניו,
ונתחלה שכינה ממנו, אמר
לדמא חס ושלום פסול שי
במטתו, פתחו כולן ואמרו
שמע ישראל ה' אלהינו ה'
אחד, כיון ששמע דלם כך
פתח הוא ואמר ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד.
התקינו חכמים במקום
שאין בו מינין לאמרו
בחושא, ובמקום שיש בו
מינין אומריין אותו בקול.
באורשא, הוה שכיחי מינין.

(א) מדברי רש"י ו"ל חננאל
שהיה גורם בגמ' אחר רבי
לכאן ולכאן התקין וכו'
ולפיכך נתן טעם משום
דכחשאו הוה שכיחי מינין.

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

נו.

ואוכלין מתחת הנשרין. תחת הדקל המשיר פירותיו היו אוכלין מן הנושרות. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא: **ונוטין פיהם לירק.** והוא פטור מן הפיהה כדמפרש בגמרא [ע"ז]: **ומיחו צידן.** משום דקא מפקעי ליה ממעשר שהיו עניים אוכלין אותה פיהה בטיבולה דסדורין שהיה פיהה גמורה ולקטו שמהה ופיהה פטורין מן המעשר משום דהפקר מינה: **גמ' גירר עלמוס אביו.** משום כפרה ולא קברו בכבוד דדרגס ומטה נאה ומפני קידוש השם שימנה על רשעו ויוסרו הרשעים: **דיסם נחש הנחשם.** לפי שהיו טועים אחריו: **וגנו ספר רפואות.** כדכתיב: והטוב (והישר) צעניך עשיתי ואמרינן בצרכותי^א שגנו ספר רפואות לפי שלא היה לבס נכנע על חוליים אלא מתרפאין מיד: **ססם מי גיחון.** כדכתיב (ד"ה ג' ג') (למען לא)^ב יבאו מלכי אשור וימלאו מים לשמות: **ולא הוורו לו.** שהיה לו לנטות בהקצ"ה שאמר (מלכס ג' יט) וגוית על העיר הזאת להשועה: **עיצר ניסן צניסן.** לאמר שצניסן ניסן נמלך ועשאו ארז השני כדכתיב (ד"ה ג' ג') ויועץ המלך חוקיה לעשות פסח בחדש השני וגו' כי מרצית העם רצים אשר לא הוטהרו עדיין מטומאות שהחזיקו בהן צימי אביו אחז הרשע: **ולא הוורו לו.** כדלמד בסנהדרין^א ובצרכות [י]: **הדשם הוה וגו' וזו ניסן ואין ארז ניסן:** **אמא דרז.** הדס לח: **ושעירה דדפנא.** שר של עץ שקורין לו^א וגדילין בו פרי שקורין צי"ש: **דלא מלו עליה ארבעין יומי.** משנעמנה: **ושדו ליה לדקלא צניציה.** דקל יש לו לב מתוכו ויש לו מוח לאורכו כמו שיש לעץ שקורין שצנ"ג ולאגוז והמשקה הוה מועיל לדקל להתיבס: **ובל אילן דקאי בארבע אמות ידידיה דלא עבדי ליה הכי:** **לאוי.** מתיבש: **רז אמא צניה דרנא אמר.** לאו היינו מרכיבין דמנתינן אלא מנחי כופר דכירא לנוקצתא מניחין ותוחצין גמזיות רכה צת שנתה שניתוספה צאלין צניה עשברה וקרי ליה כופר דכירא על שם שמכניסין אותו בענף האילן שקוצץ ענף גדול וסודקו ומשים את זה בתוכו. לשון אחר כופר דכירא ענף רך של דקל וזכ ומרכיבו בסדק של דקל נקיבה מפני שדקל נקיבה אינה עושה פירות והזכרים עושין פירות: **ולא היו מפסיקין.** בין אחד לואהבת (א) א"ע"פ דרין להאריך בחדש ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים שכל אחד מקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו בפסוק ראשון ופסוק שני לשון כוונה הוא: **רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:** **וכורכין כלומר שהיו מדבקין כל הקרייה כמות שהיא ולא היו מוסיפין.** ואית דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו פ"י שהיו אומרים אותו בקול רס: **קד הימין.** שיחזיר ימינו לפניו שהשיב אחר ימינו מפני ארצ: **שמע ישראל** לאציהם היו אומרים: **נימריה.** להאץ ברוך שם כבוד מלכותו נקריה שמע: **ליקי קדירה.** ארשדור"א: **יש לה לער.** לער גופה מחמת התאווה: **מפני טרעומת המינין.** שלא יהו אומרים עליו שאלו מוסיפין דבר שאינו הגון כחשאל. ומאן דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו ועד מפרש שהיו אומרים אותו בקול רס כשאר הקרייה וצניחין לא היו מינין: **נשר.** פירות הנושרין: **ה"ג מפסין** ממוסו של הקדש של חרוב ושל שקמה. כשהוקדשו הסדנין תחילה וייתוספו הגדולין: **קולרין לפני טעומר בראון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים דאסורא דאורייתא ליכא דמקום שאי אפשר מציא הוא ואסורא דרבנן גמי לימא דלימא אמי למיכל מיניה לא גזרו דהא חדש מיכל דילי מיניה^א כולי שחא שאינו נוהג אותו כל השנה^א: **וגודשין שלא בראון חכמים.** כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמתוך שהוא מתעסק בו אמי למיכל מיניה: **מאן**

לא היו מפסיקין. בין שמע ישראל לשם דמשמע דלומר לשם שיממע ישראל ויעס^א ס': **מחלוקת**

אביו על מטה של חבלים והורו לו כיתת נחש הנחשת והורו לו גנו ספר רפואות והורו לו ועל שלשה לא הורו לו קיצין דלתות של היכל ושיגורן למלך אשור ולא הורו לו סתם מי גיחון העליון ולא הורו לו עיבר ניסן בניסן ולא הורו לו: **מרכיבין דקלים כל היום וכו'.** היכי עבדי אמר רב יהודה מיייתי אסא דרא ושיכרא דדפנא וקימחא דשערי דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחיה להו ושדו להו לאלקלא בליביה וכל דקאי בארבע אמות ידידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקצתא: **וכורכין את שמע:** היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים ישמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים^א היום על לבבך דמשמע היום על לבבך^א ולא מחר על לבבך: **ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד** **ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן אלקיש דאמר רשב"ל** **ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואניקרא לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש בממתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא^א בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני טרעומת המינין ובנהדרעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי: **תנו רבנן** ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל גשר לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל גשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת נותנין פיהה לירק ומיחו בידם חכמים וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא^א והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים **מאן****

להאץ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מפרש שהיו אומרים אותו בקול רס כשאר הקרייה וצניחין לא היו מינין: **נשר.** פירות הנושרין: **ה"ג מפסין** ממוסו של הקדש של חרוב ושל שקמה. כשהוקדשו הסדנין תחילה וייתוספו הגדולין: **קולרין לפני טעומר בראון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים דאסורא דאורייתא ליכא דמקום שאי אפשר מציא הוא ואסורא דרבנן גמי לימא דלימא אמי למיכל מיניה לא גזרו דהא חדש מיכל דילי מיניה^א כולי שחא שאינו נוהג אותו כל השנה^א: **וגודשין שלא בראון חכמים.** כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמתוך שהוא מתעסק בו אמי למיכל מיניה: **מאן**

עין משפט נר מצוה

גג א מיי פ"ה מהל' ק"ש הלכך ד סגנו עשין ית טו"ש"ע א"ח פ"י סא סעין יג (נד אלפס ברכות פ"ד דף יא.):

לעני רש"י

לר"ר. דפנה.
בריי"ש. גרינרס (ובפרט פירות הדפנה).
שנבר"ג [שיאור"ר]. סמבוק (צמח).
ארשידור"א. בשר מוטון ומתובל.

מוסף רש"י

גירר עצמות אביו. לפי שהיו רשע מזה ולא נהג בו כבוד כקצורמו להוילאו כהונן מנחות וזכ וספ (ברכות י').
גג ספר רפואות. כדי שיעבדו חכמים (שם).
ססם מי גיחון. מי שחלש בדברי הימים (ג) (ל) ולמה כדי שלא יבאו מלכי אשור וימלאו מים לשמות, ולא זכו גיחון הסהר הגדול דהוא לא חלץ ישראל היה, אלא מנין קטן הוא סתון לירשלים, שחמם (מ"א ח) והורדסם אותו אל גיחון, ותמרגמין ותחמון ימיה בלילות (ברכות י').
ולא היו מפסיקין. לית ריחם בין פניה לתיבה (מנחות ע"א).
מרכיבין דקלים כל היום. של ארבעה עשר צניסן, דסברי לאו מנלכס שמוכה היא (שם).
וקוצרין לפני העומר. ואע"ג דלמר ר' מאיר (שם) מנלכין שוקי ירושלים (ס') מנלכין קמח וקלי שלם בלילן חכמים, דגזר דלמא אמי למיכל מיניה, הסם הוא עשוקי ציה עובד קצירה ועומדין וקלי והקצרה, ועוד שלם במקום פסידא היה, אלא אנשי יריחו דפסידא אלא וקצירה לתורה שרע לה, מורה ר' מאיר דכלתון חכמים הוא, מדע מדלג שר גדישה (שם) מתירין גמזיות של הקדש. צנחלה, היו ממרים ענפים של חרוב ושקמה שהיו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואט מיר גמזיות, וקא סברי אין מועיל בגדולתן, ולכא נקט חרוב ושקמה, דסתמייהו לקורות קיימי (שם ע"א).
לדאכלי גשר. פירות שחמם האילן עשור, ורבנן גזרו שחמם עילא ויתלוס (שם).
נותנין פיהה לירק. ואין פהה טהנה צה, דכלל אחריו צפחה כל שהוא אורל ושמר ומכניסו לקיום, ואמרין (שבת סח).
מניסין לקיום למעוטי ירק, וכו' היכי פהה מפקעי לה לך פהה ממעשר שלא כדן (מנחות ע"א).